

Методичні рекомендації щодо вивчення трудового навчання та креслення у 2009/10 навчальному році

Навчальні плани та програми.

Типовими навчальними планами для загальноосвітніх навчальних закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2009, № 66) на вивчення трудового навчання передбачено:

- у 5, 6, 9 класах - 1 год на тиждень;
- у 7-8 класах - 2 год на тиждень;
- у 10-11 класах універсального профілю - 2 год на тиждень (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.05.2003, № 306);
- у 10-11 класах технологічного профілю - 5 (+1) год. на тиждень (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.05.2003, № 306).

Крім цього, кількість годин на вивчення предмета у 5-9 класах може збільшуватись до 2 за рахунок додаткового часу варіативної складової навчальних планів, передбаченої на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації.

Учні 5-9 класів навчатимуться за програмою з трудового навчання для 12-річної школи.

Учні 10-11 класів, за рішенням педагогічної ради, можуть навчатися за одною з перерахованих програм (термін дії програм подовжено, протокол засідання комісії з трудового навчання і креслення Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 28.05.09р., № 3).

Програми трудового навчання для середніх закладів освіти. «Основи підприємницької діяльності. Основи фермерської діяльності»	8-11	Перун	1998
Програма «Агротехніка сільськогосподарського виробництва»	8-11	Перун	1998
Програми трудового навчання «Плодівництво», «Овочівництво»	8-11	Перун	1998
Програми трудового навчання для середніх закладів освіти. Профіль: деревообробка. Професії : столяр (будівельний), тесляр	8-11	Перун	1998
Програми трудового навчання для середніх закладів освіти. Профілі: основи кулінарії, основи швейного виробництва. Професії: кухар, кондитер, кравець	8-11	Перун	1998
Програми трудового навчання для середніх закладів освіти. Профілі: основи слюсарної справи, металообробка. Професії: слюсар механоскладальних робіт, токар, фрезерувальник	8-11	Перун	1998
Орієнтовні тематичні плани з трудового навчання	8-11	Перун	1998
Програми трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. «Трудове навчання (обслуговуючі види праці)»	8-11	Шкільний світ	2001
Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. «Основи менеджменту»	10-11	Навчальна книга	2004
Основи сучасного виробництва	10-11	Форум	2006
Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. «Основи інтелектуальної власності»	11	Інститут інтелектуальної власності і права	2003
Програма з трудового навчання «Сюжетна пластика з елементами «Техно» Автор: Лук'яненко С.Д.	10-11	Вінниця	2006
Програма з трудового навчання «Основи бджільництва» Автор: Дубчак В.Я.	10-11	Вінниця	2007

Предмет трудове навчання (художня праця, технології) обов'язково вивчається у 1-12 класах 12-річної школи усіх загальноосвітніх навчальних закладів (Типові навчальні плани для 12-річної школи, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.2009р., № 66).

Вивчення трудового навчання відбувається окремо для хлопців та дівчат. Поділ класів на групи здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.02 р. №128, і відбувається при наявності в класі більше 27 учнів для шкіл розташованих у містах, і більше 25 учнів для шкіл, розташованих у сільській місцевості.

Навчальними програмами передбачено два варіанти організації навчального процесу: перший варіант - для хлопців, другий - для дівчат. Однак не виключається можливість комплектування змішаних груп у малокомплектних школах або за бажанням учнів. Для спільного навчання слід застосовувати поєднання обох варіантів навчальних програм. Співвідношення навчального матеріалу при цьому залежить від контингенту учнів у класі (більшість хлопців чи дівчат), матеріально-технічної бази закладу, регіональних умов та спеціалізації вчителя (обслуговуючі чи технічні види праці). Не допускається навчання змішаних груп лише за одним з варіантів програми. При плануванні практичних робіт слід враховувати фізіологічні особливості хлопців і дівчат, їхні інтереси та нахили.

Важливою складовою технологічної підготовки школярів є знання основ графічної грамоти. Вивчення курсу креслення передбачено в 11 класі технологічного та фізико-математичного напрямів (1 год на тиждень).

У перехідних навчальних планах 11-річної школи передбачено також можливість вивчення креслення окремо або інтегровано з іншими предметами. Якщо креслення викладається у 8-9 класах як окремий предмет, то на його вивчення використовуються години з варіативної складової навчального плану (в обсягах, передбачених навчальними програмами). Міністерство освіти і науки України рекомендує програму «Креслення. 8-11 класи» (В.К.Сидоренко. К.: Шкільний світ, 2001), яка забезпечена підручниками «Креслення» для загальноосвітніх навчально-виховних закладів (В.К.Сидоренко. К.: Школяр, 2004) і «Технічне креслення» для професійно-технічних та загальноосвітніх навчальних закладів (В.К.Сидоренко. Львів: Оріяна-Нова, 2000).

Допрофільна та профільна підготовка

У межах профільного навчання можлива як допрофесійна так і професійна підготовка старшокласників. При цьому, професійна підготовка проводиться згідно ліцензійних вимог до зазначеного напрямку навчальної діяльності (постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.03 р., №1380). Мережа навчальних груп, визначається на основі контингенту учнів старших класів, яких направляє школа, а їх наповнення регламентується ліцензійними нормами.

Випускникам, які успішно закінчили повний курс навчання з професійної підготовки, надається право складати державні іспити на присвоєння кваліфікації з видачею документа про професійну освіту єдиного державного зразка України.

При упровадженні технологічного напрямку на базі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (МНВК) загальноосвітні навчальні заклади передають в комбінати педагогічне навантаження в обсязі, достатньому для забезпечення якісного оволодіння учнями обраного напрямку

діяльності (для виконання вимог державних стандартів професійно-технічної освіти з підготовки кваліфікованих робітників до передбачених 5(+1) годин додаються години, передбачені Типовими навчальними планами на поглиблене вивчення предметів, введення курсів і предметів за вибором - до 7 годин).

Триває перехід старшої школи на профільне навчання. Концепцію профільного навчання, затвердженою рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 25.09.2003 р., № 10/12-2, передбачено упровадження допрофільної підготовки, яка здійснюється у 8-9 класах з метою профільної орієнтації учнів.

Формами реалізації навчальними закладами допрофільної підготовки є: вивчення окремих предметів на диференційованій основі; упровадження профорієнтаційних курсів, курсів за вибором, позакласної та гурткової роботи відповідного напрямку.

Допрофільні курси за вибором є, як правило, короткочасними і розраховані на 9, 18, рідше - 35 годин. Програми курсів друкуються на сторінках фахового журналу «Трудова підготовка в закладах освіти» (12 випусків на рік) та фахової газети «Трудове навчання» (12 випусків на рік). Упровадження зазначених курсів покликане ознайомити учнів з різними напрямками технологічного профілю навчання.

Зазвичай, загальноосвітній навчальний заклад може забезпечити 1-2 напрями технологічного профілю. Для ознайомлення з ними достатньо часу передбаченого варіативною складовою навчальних планів. Великі можливості у вирішенні цього питання мають міжшкільні навчально-виробничі комбінати. Вони можуть забезпечувати понад 10 напрямів навчання. Для усвідомленого вибору учнями напрямку технологічного профілю забезпечення допрофільної підготовки на базі МНВК у 8-9 класах може здійснюватись за рахунок годин варіативної складової навчальних планів та годин трудового навчання. Навчальні програми, при цьому, повинні мати гриф Міністерства освіти і науки України.

Іншою складовою допрофільного навчання є профорієнтаційні курси за вибором. Міністерством освіти і науки України надано гриф навчальним програмам курсів «Людина і світ професій» для учнів 8-9 класів та «Побудова кар'єри» для учнів 10-11 класів. Програма курсу «Людина і світ професій» була надрукована у журналі «Трудова підготовка в закладах освіти» № 1 за 2008 рік.

Якщо профільне навчання здійснюється на базі МНВК, то і допрофільну підготовку учнів 8-9 класів бажано проводити також на базі комбінату. У міжшкільних навчально-виробничих комбінатах можуть проводитися уроки трудового навчання для учнів 5-11 класів.

Всеукраїнські конкурси та олімпіади з трудового навчання

З метою виявлення творчих здібностей учнів та сприяння підвищенню авторитету трудового навчання як компонента загальної середньої освіти у м. Луганську з 22 по 27 березня 2009 р. проходив заключний етап XXVII Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання. Для участі в олімпіаді прибуло 27 команд з усіх регіонів країни. Найчисленнішими були команди Луганської, Херсонської, Рівненської, Полтавської областей та м. Києва. Змагання проходили окремо серед хлопців 9 класу, дівчат 9 класу, хлопців 11 класу та дівчат 11 класу. У IV етапі олімпіади змагалися

90 учасників. Всього ж у XXVII Всеукраїнській учнівській олімпіаді з трудового навчання взяли участь більше 40 тисяч школярів.

Заключний етап складався з 3 турів. На теоретичному турі учасники розв'язували тестові завдання, що містили також запитання з креслення. Переважна більшість учнів дали правильні відповіді більш як на 60 відсотків запитань. Однак тестування показало, що далеко не у всіх навчальних закладах належну увагу приділяють таким розділам навчальної програми як «Технологія вирощування рослин», «Електротехнічні роботи», «Раціональне ведення домашнього господарства».

Комплексна робота поєднувала практичну роботу з творчою. Спочатку учні виготовляли частину виробу за визначеними розмірами та умовами, а потім оздоблювали його або ж доробляли іншу частину у довільній формі. Критеріями оцінювання комплексної роботи були: відповідність заданим розмірам; привабливість (акуратність, естетична цінність) виробу; якість технологій обробки; функціональність виробу; культура праці. Головними недоліками комплексних виробів стала їх нефункціональність. Так хлопці робили вішалки без кріплення, нерационально компоували елементи виробу, застосовували ненадійні з'єднання; дівчата дитячий одяг прикрашали елементами, які легко псується (особливо при пранні).

Домашні роботи учасники представляли у вигляді захисту проекту. Учні виготовили вироби за такими напрямками:

- хлопці 9 клас - таця;
- хлопці 11 клас - настінний календар;
- дівчата 9 клас - сумочка для мобільного телефону;
- дівчата 11 клас - «знімний» комір.

Оцінювання проєктів здійснювалося за такими критеріями: відповідність умовам проєкту (напряму, пояснювальна записка, захист); функціональність виробу та зручність у користуванні; привабливість (естетична цінність) виробу; оригінальність роботи та новизна у підході до вирішення завдань.

Члени журі відзначили високий рівень розроблення, оформлення та захисту учнівських проєктів. Під час виконання домашнього завдання учні використовували різноманітні джерела інформації, проводили дослідницьку роботу, розробили технічну документацію та зробили елементарне економічне обґрунтування. Щодо самих виробів, то, як і у випадку з комплексними роботами, втрачалися бали за функціональність виробу.

Окрім того, під час проведення олімпіади традиційно проводилася виставка творчих робіт. З творчого доробку учнів за період, що пройшов від минулої олімпіади, керівники команд формували стенд області. Цьогорічними переможцями стали команди м.Києва, Хмельницької, Волинської, Київської, Донецької, Вінницької, Сумської, Харківської, та Рівненської областей.

За підсумками виконання завдань кращі результати показали учасники Луганської, Хмельницької, Миколаївської, Херсонської областей.

Абсолютну першість виборол учениця 8 класу Музичанської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів відділу освіти районної державної адміністрації Києво-Святошинського району Київської області Масовець Катерина.

Кращими у своїх класах також стали: учень 8 класу Черкаського колегіуму «Берегиня» Черкаської міської ради Черкаської області Д'яченко Радомир,

учень 11 класу Глухівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 Глухівської міської ради Сумської області Вихрищук Євген та учениця 11 класу Донецького навчально-виховного комплексу №91 з поглибленим вивченням іноземних мов Донецької міської ради Донецької області Лобенко Світлана.

У 2009/10 навчальному році планується проведення Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» у номінації трудове навчання. Запрошуємо взяти участь у конкурсі.

Технології у 12-річній школі.

З 2010/11 навчального року старша школа починає перехід на 12-річний термін навчання. Типовими навчальними планами для 12-річної школи (наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2009р., № 66) передбачається вивчення технологій у 10-12 класах усіх напрямів профільної школи по одній годині на тиждень (окрім технологічного профілю).

Зважаючи на це, підготовлена навчальна програма з технологій для учнів 10-12 класів (авт.: Сидоренко В.К. та ін.).

Нова програма має модульну структуру і складається з двох частин - інваріантної та варіативної. Основою інваріантної складової є базовий модуль «Проєктні технології у перетворюючій діяльності людини». На вивчення базового модуля у 10-11 класах відводиться по 12 годин.

Старшокласники навчаються застосовувати проєктну технологію як інструмент для розв'язання проблем, що на уроках повинно бути представлено у формі навчальних і творчих проєктів.

Вивчення другої частини програми (варіативної) передбачається в обсязі по 20 годин (один варіативний модуль) у 10 і 11 класах і 35 годин (два варіативних модулі) у 12 класі. Модулі слід обирати з урахуванням побажань учнів, матеріально-технічної бази навчальних шкільних майстерень, фахової підготовленості вчителя. Це дасть можливість учням, незалежно від профілю навчання, оволодіти практичними технологіями, які викликають зацікавленість.

Варіативні модулі мають засвоюватися старшокласниками через проєктну діяльність, результатом якої є творчий проєкт.

Загальний тематичний план

№ з/п	Назва модулів	Кількість годин		
		10 клас	11 клас	12 клас
1.	Базовий модуль	12	12	-
2.	Варіативний модуль	20	20	35
3.	Резерв часу	3	3	-
Всього:		35	35	35

Для 12-річної школи затверджена структура технологічного профілю навчання (Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2008, № 893).

Технологічний профіль		
Загальнотехнологічне спрямування	Професійне спрямування	Інженерно-технічне спрямування
Спеціалізації:	Спеціалізації:	Спеціалізації:
Деревообробка Металообробка Основи дизайну Кулінарія Швейна справа Художня обробка матеріалів Будівництво та опоряджувальні роботи Агровиробництво Основи бджільництва Технічне конструювання та моделювання Українська народна вишивка Конструювання та моделювання одягу	За робітничими професіями, на підготовку за якими навчальний заклад має ліцензію	Матеріалознавство та технологія конструкційних матеріалів Енергетика Комп'ютерна інженерія Харчова технологія та інженерія Легка промисловість Основи телекомунікацій Агротехніка Технічна та комп'ютерна графіка

Особливістю навчання за загальнотехнологічним спрямуванням є те, що учні засвоюють обрану спеціалізацію досконало вивчаючи певні її частини. У навчальному процесі головна увага звертається на здобуття практичних навичок.

Спеціалізації професійного спрямування передбачають оволодіння професіями, за якими заклад здійснює підготовку у межах профільного навчання відповідно до отриманої ліцензії. Робочі навчальні плани розробляються навчальним закладом на основі державних стандартів професійно-технічної освіти з підготовки кваліфікованих робітників.

Зміст навчального матеріалу програм інженерно-технічного спрямування являє собою «вступ до спеціальності» технічних вузів за конкретною спеціалізацією. Передбачається, що за цим спрямуванням навчатимуться учні, які у майбутньому отримуватимуть вищу технічну освіту.

За наявності відповідного грифа Міністерства освіти і науки України профільне навчання може здійснюватися за авторськими програмами з інших, не передбачених даною структурою, спеціалізацій.

Технологічним напрямом 12-річної школи не передбачається так зване «допрофесійне навчання», коли навчання здійснювалося за програмами професійного навчання, але без присвоєння робітничої кваліфікації, оскільки заклад не мав ліцензії на підготовку кваліфікованих робітників.

Навчально-методичне забезпечення

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 05.08.2008р., №729 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів» проходить Всеукраїнський конкурс підручників для 9 класу з трудового навчання. За його результатами визнано переможцями конкурсу підручники, яким надано гриф «Рекомен-

довано Міністерством освіти і науки України» (Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29.01.2009 р., №1/1-19):

– «Трудове навчання. Технічні види праці» 9 кл. (авт. Терещук Б.М., Туташинський В.І., Загорний В.К.) в-во «Генеза»;

– «Трудове навчання. Технічні види праці» 9 кл. (авт. Мадзігон В.М. та ін.) в-во «Педагогічна думка»;

– «Трудове навчання. Обслуговуючі види праці» 9 кл. (авт. Богданова С.І.) в-во «Літера»;

– «Трудове навчання. Обслуговуючі види праці» 9 кл. (авт. Денисенко Л.І. та ін.) в-во «Педагогічна думка».

З метою ефективно організації уроків трудового навчання започатковано серію зошитів з трудового навчання для учнів 5-9 класів (авт.: Терещук А.І. та ін.). Наразі підготовлено «Зошит з трудового навчання. 5 клас. Технічні види праці».

Дидактичний посібник складається з двох частин. У першій частині розміщено навчальний проект, виконуючи який учень засвоює основи проектно-ї діяльності, набуває вмінь продуктивного мислення.

Друга частина містить технічні задачі та вправи, які допоможуть навчати учнів творчо та сміливо мислити, бачити у звичайних речах нові якості, долати труднощі під час розв'язку практичних нестандартних завдань.

Методичні рекомендації щодо вивчення фізкультури у 2009/10 навчальному році

Фізична культура – предмет, що створює умови для формування в учнів ціннісних орієнтацій щодо культури здоров'я і здорового способу життя, виховання потреби та звички займатися фізичною культурою та спортом, прагнення досягти оптимального рівня особистого здоров'я, фізичного розвитку, рухових якостей, морально-вольових рис характеру та психологічної підготовки до ведення активного життя та професійної діяльності.

Навчальні плани та програми

Типовими навчальними планами для загальноосвітніх навчальних закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2009 р., № 66) на вивчення предмета передбачено:

– у 5-7 класах – 2,5 год на тиждень (у загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання з вивченням російської чи іншої мови національних меншин та в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання з вивченням двох іноземних мов – 2 год.);

– у 8-9 класах – 3 год. на тиждень;

– у 10-11 класах – 2 год. на тиждень (наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2001, № 342);

– у 10-11 класах спортивного профілю – 5 год на тиждень (наказ МОН України від 20.05.03., № 306).

У 5-7 класах можливі наступні варіанти розподілу годин:

– перший: 1-й тиждень – 2 год;

2-й тиждень – 3 год (I і II семестри);

– другий: I-й семестр – по 2 год на тиждень;

II-й семестр – по 3 год на тиждень (або навпаки);